

Investice, rozvoj a práva dělníků

INVESTIČNÍ PRAVIDLA – PRAVIDLA PRO DĚLNÍKY?

I. Úvod do Investičních dohod

Mezinárodní investice je důležitým pohonem globální ekonomiky. V roce 2013, se zahraniční přímé investiční toky zvýšily na 1,45 bilionu amerických dolarů a v roce 2014 se očekává, že dosáhnou 1,6 bilionu amerických dolarů. Většinu těchto investic uskutečňují multinárodní společnosti, takových společností je asi 100 000 a provozují více jak 900 000 filiálek po celém světě. Těchto investic řízených za podmínek mezinárodních investičních dohod bylo ke konci roku 2013 asi 2,236 (přibližně 1400 v členských státech Evropské unie). V roce 2013 bylo popsáno čtyřicet čtyři takových dohod.

Neexistují žádné pochybnosti o tom, že přímé zahraniční investice mohou hrát pozitivní roli ve vytváření vhodných zaměstnání, zlepšování produktivity, investování do předávání dovedností a technologií, podpoře ekonomické diversifikace a v rozvoji místních podniků a napomáhání přechodu na zelenou energii. Nicméně, přímé zahraniční investice mohou podkopat vhodná zaměstnání, udržitelnost, distribuci a všeobecné dobro. **Hodně záleží na pravidlech hry, a jak se pravidla uplatňují.** Členové odborů mají oprávněné obavy, že současná pravidla jsou zmanipulovaná a že se budou opakovat v budoucích smlouvách. Vzhledem k tomu, že se Evropská unie zapojuje do početných a významných podnikových dohod a investičních smluv, může to způsobit další nasměrování právního horizontu v Evropě směrem k investorům na účet členských států, jejich práv a dobra svých občanů.

Nejdůležitější je fakt, že ochrana investorů v investičních smlouvách nebo člancích o investičních obchodních podmínkách byla v minulosti používána jako hrozba hostujícím zemím a jejich právům na regulaci. Dále, tyto dohody často obsahují články o urovnání neshod mezi investorem a státem (ISDS), je to specifický způsob urovnání neshody v investičních smlouvách, který umožňuje investorovi, tj. zahraniční korporaci, vyhnout se národním soudům a soudit se s vládou v mezinárodní soudní arbitráži. Někteří investoři se soudili o neuvěřitelné částky peněz, které zahrnovaly nejenom uplatnění údajných

skutečných ztrát, ale také ztráty na očekávaných budoucích ziscích. Tyto soudy jsou většinou obsazované stejnými investičními právníky, kteří své klienty před takovým soudem obhajují a tím posilují vytvoření všeobecného právního prostředí pro investory. Rozhodnutí jsou konečná a závazná.

V roce 2013 jsme zaznamenali druhý největší nárůst v počtu nových podaných žalob u investičních případů – 56. Celkový počet případů, o kterých víme, tak vzrostl na 568! Většina případů, které jsme zaznamenali do konce roku 2013, byla otevřena investory z rozvinutých zemí (85%). 53% žalob je z členských států Evropské unie a od investorů z Nizozemí, Velké Británie a Německa, které mají případů nejvíce (respektive 61, 43 a 39 případů). 42% žalob v roce 2013 bylo vedeno proti členským státům Evropské unie a více jak polovina těchto stížností byla proti Španělsku a České republice o nařízeních v sektoru obnovitelné energie.

Odborové organizace mají silný pocit, že si státy musí udržet schopnost plnit důležité cíle veřejné politiky, včetně pracovních práv, ochrany životního prostředí, veřejných statků (zdraví, vzdělávání a sociální zabezpečení) stejně tak i rozvoj soudržných průmyslových politik. Investiční ustanovení mohou udělat přesný opak, umožní zahraničním investorům (nebo v některých případech dceřiným společnostem zahraničních podniků) postavit se proti stávajícím nebo také nabídnutým nařízením jako něčemu co poškozuje jejich práva.

Naštěstí, vlády začínají přemýšlet o investičních dohodách a hlavně o ISDS. Některé dokonce i ukončily dohody z důvodu vážných pochybností o jejich dopadu na ekonomické řízení a sociální podmínky. Jak Jižní Afrika, tak Indonésie ukončily dohody v roce 2013 a ostatní budou určitě následovat. Další vlády hledají způsob jak zajistit, aby tyto dohody byly více vyvážené, a zahrnovaly ustanovení udržitelného rozvoje. Ostatní stále ještě vážně zkoumají jak reformovat ISDS.

V roce 2013, když Evropská unie vstoupila do Organizace transatlantického obchodního a investičního partnerství (TTIP), obdržela od veřejnosti více jak 150 000 připomínek, které se týkaly její investiční politiky. Je stále nejasné, jestli se Evropská komise bude řídit hlasem veřejnosti a Evropského parlamentu (viz rozhodnutí Evropského parlamentu ze dne 6. dubna 2011 o Budoucí evropské politice v mezinárodních investicích), aby významně reformovala svůj přístup k investicím. Nicméně výsledky nedávných diskusí nebudí žádnou důvěru. Nedávno dojednaná obchodní dohoda

II. JAKÉ JSOU NAŠE OBAVY?

Naše obavy nejsou teoretické. Investoři nedávno napadli v několika případech vlády u mezinárodních soudů kvůli přijetí nebo provádění zákonů o veřejných zájmech a nařízeních. Například, francouzská multinárodní společnost Veolia se soudí s egyptskou vládou, kromě jiných věcí, také o nedávném zvýšení minimální mzdy v Alexandrii. V červnu 2012, Vattenfall přišel s případem proti německé vládě, která se rozhodla snížit spotřebu nukleární energie v souvislosti s katastrofou ve Fukušimě. Investoři se dokonce soudili s vládami, protože neposkytly adekvátní ochranu jejich investic, když pracující zorganizovali stávkou. Tímto způsobem používají multinárodní společnosti pravidla o ochraně investic a ISDS jako prostředek k dosažení cílů společnosti, zvyšují náklady daňových poplatníků na ochranu veřejné politiky a pravidel. I když nedosáhnou úspěchu, multinárodní společnosti stojí daňové poplatníky velké částky, které se na obhajobu těchto případů věnují, a někdy tak odrazují od uplatnění regulačního opatření ze strachu, že se stát bude muset bránit v soudních sporech s vysokými náklady.

Níže jsou uvedené některé z našich obav:

Pravidla

Definice: Definice « investor » a « investice » může být velmi široká a může zahrnovat podivné formy investic včetně rizikových finančních nástrojů jako termínované trhy, opce a deriváty, stejně tak i státní dluhopisy. Podobně jako to můžeme vidět v Argentíně, kde úsilí vyvinuté na restrukturalizaci dluhu bylo podkopané nároky investorů.

Národní zacházení: V některých případech dohody zahrnují rozsáhlou liberalizaci závazků poskytováním předem stanovených práv, které limitují pravomoc státu omezit vstup zahraničních investorů. Dále, nediskriminační princip může být interpretován soudy jako prohibiční omezující opatření, které vede "de facto" k diskriminaci, i když tam žádná úmyslná diskriminace není.

Doložka nejvyšších výhod: Nedávno někteří soudci rozhodli, že články DNV mohou umožnit investorům, aby se dovolali své ještě větší ochrany, která se nachází v dohodách třetích stran – umožňují tím dohodě mezi domácím a hostujícím státem investora, aby byla (selektivně) obcházená.

s Kanadou, Komplexní obchodní a ekonomická dohoda (CETA), zahrnuje kapitolu o investicích, ve které chybí reformy investičních pravidel požadované odborovými organizacemi. Evropská unie musí ještě přesvědčivěji vysvětlit, proč je mechanismus ISDS s Kanadou vůbec nutný.

Existuje lepší způsob. ETUC odmítne každou investiční dohodu, která dává přednost ziskům společnosti než právům lidí. Evropská unie musí nyní změnit směr a reformovat svůj přístup k investicím.

Vyvláštění: Rozsáhlé definice o vyvláštění, a hlavně o nepřímém vyvláštění umožnilo investorům, aby přivedli širokou škálu opatření hostujícího státu, které se uplatňovaly ve veřejném zájmu, na pochybné základy, s tvrzením, že tato opatření obsahují formy "nepřímého vyvláštění".

Spravedlivé a rovné zacházení: Soudci si vyložili rozsáhlé interpretace spravedlivého a rovného zacházení uplatňováním bezpečných a nepředpokládaných omezení státní regulační moci. Například, investor použil článek z Dohody o spravedlivém a rovném zacházení, aby napadl jihoafrický Černý ekonomický posilující program což je balíček opatření, který je směřován na pomoc historicky znevýhodněným Jihoafričanům pomocí pozitivních opatření v zaměstnanosti, přednostním přístupem k veřejným zakázkám a požadavkům na odprodej.

Plná ochrana a bezpečnost: Rozsah tohoto závazku také není jasný. Nicméně, mezinárodní soudci si to vyložili tak, že se od států vyžaduje, aby zajistily alespoň základní policejní ochranu pro zahraniční projekty. Někteří soudci také uvedli, že se jedná nejenom o fyzickou ochranu zahraniční investice, ale také o bezpečnost od dalších způsobů obtěžování, které neznamenaají fyzickou hrozbu základním prostředkům. Samozřejmě, že POB byla používána investory, kteří se soudili s vládou, když dělníci začali stávkovat proti společnosti nebo v případech masové demonstrace.

Zastřešující články: Investiční dohody by neměly obsahovat články, které přinášejí investorům smluvní práva do dohod, a tím jim dávají mnohem silnější ochranu. Společný postoj, který vyplývá z tohoto kontextu, je článek o smluvní stabilizaci, který se pokouší izolovat investory od změn v zákoně nebo vládních rozhodnutí, které se uskutečnily po datu, kdy dohoda vstoupila v platnost.

Regulace kapitálu: Investiční dohody obvykle umožňují investorům volně převádět finanční prostředky do zahraničí. Nicméně, státy mohou mít oprávněné důvody k omezení nebo dočasnému pozastavení takových převodů, hlavně v případě rovnováhy platebních problémů.

Prosazování: Mechanismus ISDS

Zahraniční korporace se vyhýbají místním soudům: Navzdory prohlášení EU o upřednostňování místních sou-

dů, investoři si mohou vybrat, zdali se budou soudit s hostujícím státem u místních soudů nebo se přesunou přímo k mezinárodní arbitráži za podmínek ISDS. V minulosti bylo zvykem, že strany nejprve vyčerpaly možnosti narovnání v místě jako podmínku pro přesun se žalobou k mezinárodnímu soudu. Je to také hlavní princip přístupu k soudu pro lidská práva, jako např. Evropský soud pro lidská práva. Přímý přístup do mezinárodních arbitráží umožňuje zahraničním investorům výhodu před domácími společnostmi, které nemohou uplatnit ISDS i když jsou dotčené stejnými opatřeními.

Rozsah ustanovení investor – stát: Investoři mohou a využívají široké možnosti legitimní regulační činnosti pomocí ISDS, jejímž účelem je podporovat cíle veřejných zájmů (včetně zdraví, životního prostředí a pracovní síly). Mezi snad ty nejznámější úsilí investorů pro využití regulace veřejného zájmu jsou snahy vyžadující, aby

byly cigaretové krabičky bez nápisů, což některé země přijaly, jako měřítko pro veřejné zdraví a snížení prodeje cigaret.

Konflikty zájmů: Investiční soudy se zřizují pro každý jednotlivý případ a obvykle se skládají z vysoce specializovaných obchodních právníků z mezinárodních právních firem. Nejsou tedy nutně nestrannými soudci, ale právníky s dalšími klienty, kteří mají zájem v pro-investorských výkladech dohod. Vodítka jak se vyhnout konfliktům zájmu v mezinárodní arbitráži existují, tyto však byly navrženy mezinárodními soudci a jsou samoučelové.

Žádné odvolání: Neexistuje žádný odvolací mechanismus k nápravě právních chyb, donucují tím státy, aby vyhověly pochybným právním rozhodnutím vynesených rozhodčím tribunálem. Některé výnosy rozhodčích tribunálů jsou v rozporu s mezinárodním právem.

III. CO SI ŽÁDAJÍ ODBOROVÉ ORGANIZACE?

Současné vyjednávání TTIP (Transatlantické obchodní a investiční partnerství) mezi EU a USA, stejně tak i CETA (Komplexní hospodářská a obchodní dohoda), přivedli ISDS pod přímé světlo. Zatímco vyjednávání o TTIP jsou stále v raném stádiu, my už víme, že vyjednávající na obou stranách uvedli, že si přejí zahrnout mechanismus ISDS do dohody, jako součást širší kapitoly o investici. ETUC (EOK – Evropská odborová konfederace) bojuje proti nebezpečí určitých investičních pravidel a mechanismu ISDS, které jsou hrozbou pro demokracii a práva dělníků, od roku 2009 v rámci lobování za spravedlivá investiční pravidla podle Lisabonské dohody – která udělala z investic evropskou kompetenci.

Zde je několik myšlenek:

1. Evropské instituce schválily myšlenku, že země mají právo na regulaci. Investiční dohody by neměly omezovat možnost členských států přijmout opatření nutná ke sledování legitimních cílů veřejné politiky. Investiční pravidla musí jasně říkat, že přijatá regulační opatření k ochraně veřejného dobra, která nejsou záměrně diskriminační, nepředstavují porušení dohody. Naopak, investiční dohoda by měla podporovat veřejné dobro.

2. Dohody by měly obsahovat závazná pravidla, která ratifikují a zavádějí základní pracovní práva. Vlády se také musí zavázat, aby se neodstraňovaly a neoslabovaly pracovní standardy za účelem přilákání zahraniční investice. Dělníci by měli být schopni podávat stížnosti proti vládě, pokud nemožní dodržení těchto závazků, s možností sankcí, pokud nebude schopná postavit se nepřiznivému rozhodnutí.

3. Předtím než vstoupíme do takových dohod, vlády se musí zavázat, že budou brát v úvahu zhodnocení dopadu na lidská práva, konzultace s dělníky, a podnikat kroky na základě zjištění.

4. K ISDS existují alternativy. Usnesení ETUC o investiční politice EU (viz internetový odkaz uvedený níže) vyzývá investory k používání místních soudů. Pokud přetrvává pocit, že investorská práva stále ještě nejsou chráněná, může se použít k urovnání sporu alternativní mechanismus řešení sporu nebo arbitráž stát – stát. Společnosti mohou uzavřít pojištění, pokud si přejí mít další ochranu při realizaci zahraniční investice, tak jak to korporace dělaly po desetiletí prostřednictvím institucí jako Agentura záruky na multilaterální investice (MIGA).

5. Investiční dohody musí alespoň zajistit, že investoři budou respektovat zákony hostujícího státu při zavedení a provozování investice. Pokud se tak nestane, měla by jim být odmítnuta ochrana uvedená v dohodě. Měli by být také odpovědní za narušování svých dodavatelských řetězců.

6. I když EU pokračuje v podporování ISDS, musí přijmout opatření, kterým bude mít zneužívání pod kontrolou. Opatření by mělo zahrnovat požadavek, aby investoři využívali nejdříve národních soudů předtím, než podají návrh na mezinárodní úrovni. Dále, fungování a výsledky těchto soudů by měly být mnohem transparentnější. Mělo by se zajistit, aby soudci přijímali vysoce kvalitní a jednotná rozhodnutí, měl by také existovat prostředek na odvolání. Potřebujeme zejména odstranit konflikty zájmu, které jsou v současnosti časté, vzhledem ke skutečnosti, že mnoho soudců také reprezentuje klienty a tím je velmi pravděpodobné, že potvrdí pro-investorské zájmy, ze kterých budou moci čerpat i v budoucnosti. Nerovnoprávnost leží v základech ISDS, který upřednostňuje zahraniční investory - před dalšími ekonomickými hráči tj. domácími investory nebo zájmovými skupinami jako jsou spotřebitelé nebo dělníci – tím, že jim dá právo jít ke speciálnímu soudu pro uplatnění nároku na vyvlastnění.

IV. ZDROJE PRO ODBOROVÉ ORGANIZACE O INVESTIČNÍCH TOČÍCH, DOHODÁCH O MEZINÁRODNÍCH INVESTICÍCH A ISDS

Jejich úplně vysvětlení a další otázky můžete najít: ETUC Rozhodnutí o investiční politice EU, z 19. března 2013, online na http://www.etuc.org/documents/etuc-resolution-eu-investment-policy#.UyMJW_IdX0Q

http://http://www.etuc.org/documents/etuc-resolution-eu-investment-policy#.UyMJW_IdX0Q

<http://www.business-humanrights.org/SpecialRepPortal/Home/Materialsbytopic/Investment>

http://ces.iisc.ernet.in/envis/sdev/investment_model_int_handbook.pdf

http://www.iisd.org/pdf/2011/investment_treaties_why_they_matter_sd.pdf

<http://www.ips-dc.org/reports/070430-challengingcorporateinvestorrule.pdf>

<http://justinvestment.org/2010/08/investment-rules-in-trade-agreements/>

http://publications.gc.ca/collections/collection_2012/dd-rd/E84-36-2009-eng.pdf

http://unctad.org/en/publicationslibrary/wir2013_en.pdf